پژوهشی

عوامل مرتبط با تکرار زندانی شدن در بین زندانیان شهر تویسرکان در سال ۱۳۹۱

احمد قلخانباز* - سلمان خزایی - مریم افشاری*** - مختار سهیلی زاد**** - رضا فرازی*****

* کارشناس بهداشت محیط، مرکز بهداشت تویسرکان، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

** کارشناس ارشد اپیدمیولوژی، مرکز بهداشت تویسرکان، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

*** کارشناس ارشد آموزش بهداشت، مرکز بهداشت تویسرکان، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

**** دانشجوی دوره کارشناسی ارشد آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

***** کارشناس روان‌شناسی، رئیس امور زندان‌های شهرستان تویسرکان، همدان، ایران

چکیده

سابقه و هدف: تحقیق در خصوص زمینه‌های تکرار جرم و زندانی شدن، لازم و موثر است زیرا تنها با شناخت صحیح عوامل زمینه‌ساز آن‌ها است که می‌توان در جهت کاهش تکرار زندانی شدن اقدام نمود. مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل مرتبط با تکرار زندانی شدن در زندانیان شهرستان تویسرکان انجام شد.

مواد و روش کار: مطالعه حاضر یک پژوهش توصیفی- تحلیلی در سال ۱۳۹۱ بر روی ۹۳ نفر از زندانیان شهرستان تویسرکان بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی از بین مجموع زندانیان (۲۴۷ نفر) انتخاب شدند. داده‌ها براساس چک لیست مشتمل بر اطلاعات دموگرافیک، رفتاری و مربوط به جرم جمع‌آوری گردید. پس از جمع آوری داده‌ها، با استفاده از آمار توصیفی، آزمون کای‌دو و رگرسیون لجستیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج: در مجموع ۶۵/۶٪ سابقه قبلی زندانی شدن را داشتند. از نظر تحصیلات نیز ۷۰٪ افراد تحصیلات کمتر از سیکل داشتند و در ۶۴/۵٪ آن‌ها سن کمتر از ۳۵ سال بودند. ۷۹/۶٪ آن‌ها قبل از زندانی شدن مصرف مواد مخدر داشتند. در این مطالعه، سابقه زندان در دوستان (OR= 5/2) و مصرف مواد (OR= 9/2) در زندانی شدن مجدد افراد نقش داشتند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این پژوهش عوامل محل سکونت (غیر بومی شهرستان و استیجاری بودن منزل)، سابقه ارتکاب جرم در دوستان، مصرف مواد قبل از زندان، سن در اولین ارتکاب جرم با تکرار زندانی شدن رابطه معنا دار داشت. بنابراین می‌توان برای پیشگیری و کاهش تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد آزاد شده به زندان، با طرح و اجرای اصولی طبقه‌بندی و جداسازی زندانیان در زندان و آموزش آن‌ها، بهبود شرایط زندان و ارائه خدمات مؤثر به آن‌ها، پذیرش زندانیانی که آزاد می‌شوند از طرف خانواده‌ها، دوستان و نهادهای اجتماعی و جلوگیری از طرد آن‌ها اقدامات مؤثری انجام داد.

واژگان کلیدی: جرم، زندانی شدن، تکرار جرم

نویسنده‌پاسخگو: همدان-تویسرکان- دانشگاه علوم پزشکی همدان- مرکز بهداشت تویسرکان- واحد پیشگیری و مبارزه با بیماریها تلفن :۰۸۵۲-۴۲۲۸۴۰۵
Salmankhazaei61@gmail.com

مقدمه

جامعه سالم، جامعه‌ای است که افراد در آن احساس امنیت داشته باشند، امنیت به مصون بودن از تهدید و خطر مرگ، بیماری، فقر و حوادث و در کل هر عاملی که آرامش انسان را از بین می برد تعبیر شده است (۱). به همین ترتیب یکی از عواملی که باعث فرسایش احساس امنیت و آسیب‌زایی برای جامعه می‌شود، وجود جرم و زمینه‌های شکل‌گیری آن است (۲). علاوه بر این، ارتکاب جرم نه تنها عاملی برای به هم خوردن نظم جامعه است بلکه به عنوان مانعی جهت رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه تلقی می‌شود (۳). نقض قوانین کشور که قانون برای آن مجازات تعیین کرده است، جرم نامیده می‌شود (۴).

همزمان با پیشرفت‌های بشر و نیز با تغییرات عظیم جوامع، به ویژه

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

تحول صنعتی شـدن، دگرگونی‌های فرهنگی، تغییر در سبک زندگی، تحول در سـاخت و کارکرد نهادهای اجتماعی همگی باعث شده‌اند که مشـکلات اجتماعی بروز نماید (۵). در اکثـر مواقع افرادی که مرتکب جرم می‌شـوند، از حیث کار، تحصیل، تشکیل خانواده و .... فرصت‌های جبران‌ناپذیری را از دسـت می‌دهند. وجود چنین سـابقه نامطلوبی در زندگـی آن‌ها تاثیر زیادی دارد. این قبیل افراد معمولاً از طرف جامعه، خانواده، دوسـتان، نهادهای رسمی و غیر رسمی طرد می‌شوند و امکان بازگشـت آن‌ها به عنوان یک فرد عادی به جامعه با مشکلات عدیده‌ای مواجه اسـت (۶). آمار حاکی از آن است که اکثریت افرادی که یک بار زندانی می‌شـوند، بازگشـت آن‌ها به جامعه مشکل شده و مجدداً دچار بزهکاری شـده و به زندان باز می‌گردند (۷). تحقیقات نشـان می‌دهد که خود زندان، برای بسـیاری از زندانیان به دلیل تجربیات منفی که از محیط زندان کسـب می‌کنند، بسـیار مخرب و ناامید کننده است زیرا کافی نبودن اقدامات اصلاحی و بازپروری زندانیان به معنای آن اسـت که آن‌ها به هنگام ترک زندان در مقایسـه با زمان ورودشـان آمادگی بیشـتری برای ارتکاب مجدد جرم دارند (۸). جوامع بین الملل به ویژه جوامع پیشـرفته به این نتیجه رسیده‌اند که زندان نمی‌تواند در کاهش جرم نقش تعیین‌کننده‌ای داشـته باشـند. بارها اعلام شده است که در عمل، زندان به مدرسه آموزش جرم تبدیل شده است (۹). علاوه بر این، مطالعـات تجربی متعددی این نظریه را مـورد تایید قرار می‌دهند که مجازات‌های قانونی موجب کم‌ارزش شمرده شدن سرسپردگی و تبعیت از قوانین و ارتکاب جرم در آینده می‌شـود (۱۰-۱۳). شـواهد نشـان می‌دهد که انحراف افراد تنها یک مسـأله فردی نیسـت بلکه اگر علل و پیامدهـای این موضوع را پیگیری نماییم مشـاهده می‌کنیم که این عمل جزئی از یک نظام یا جریان اجتماعی است که زندگی افراد دیگر و کل نظام را تهدید می‌کند (۱۴). در نتیجه تحقیق در این زمینه لازم و ضروری می باشد زیرا تنها با شناخت مؤثر و صحیح عوامل زمینه‌ساز آن‌ها است که می‌توان در جهت کاهش این جرائم و پیشگیری از تکرار زندانی شـدن اقـدم نمود. بنابراین این مطالعه با هدف بررسـی عوامل مرتبط با تکرار زندانی شدن در زندانیان شهرستان تویسرکان اجرا شد.

مواد و روش‌ها

در ایـن مطالعه جامعه آماری شـامل کلیه زندانیان شـامل ۲۴۷ مورد زندانی سـاکن در بند زندان شهرستان تویسرکان در سال ۱۳۹۱ بـود. حجم نمونه برابـر ۹۳ نفر از زندانیان بود که با اسـتفاده از روش نمونه‌گیـری تصادفی از بین مجموع زندانیان انتخاب شـدند. زندانیان تبعیدی و افرادی که در بازداشت موقت به سر می‌بردند از مطالعه خارج شـدند. پس از گفتگو بـا فرد زندانی و بیان اهـداف مطالعه در صورت رضایت چک لیستی که بدین منظور طراحی شده بود و شامل اطلاعات دموگرافیـک مجرم از قبیل محل سـکونت، تحصیلات، سـن، وضعیت مسـکن، تحصیلات پدر و مادر، درآمد قبل از زندانی شدن و همچنین اطلاعـات رفتاری از قبیل مصرف مشـروبات الکلی، مصرف موادمخدر، سـابقه جرم در اعضاء خانواده و دوسـتان، سـابقه اخراج از مدرسـه و اطلاعاتی مرتبط با جرم نظیر سـابقه قبلـی ارتکاب جرم و انگیزه جرم بود در اختیار وی قرار می گرفت تا نسبت به تکمیل آن اقدام نماید.

به منظـور تعیین ارتباط بیـن متغیرها با تکرار زندانی شـدن از آزمون کای دو اسـتفاده گردید. همچنین از مدل رگرسیون لجستیک برای بررسی اثر همزمان متغیرهای تعداد اعضاء خانواده، وضعیت تاهل، محل سکونت، تحصیلات مجرم، تحصیلات والدین، میزان درآمد، سابقه ارتـکاب جرم در دوسـتان، مصرف مواد قبل از زندان و سـن در اولین ارتکاب جرم بر تکرار زندانی شـدن استفاده شد. سطح معنی‌داری برای تمامی آزمون‌های آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شـد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Stata نگارش ۱۱، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

از مجمـوع ۹۳ نفـر نمونه انتخاب شـده از زندانیـان، (۳۴/۴٪) ۳۲±۴/۳ نفر برای اولین بار زندانی شده بودند و (۶۵/۶٪) ۶۱±۳/۵ نفر نیز سـابقه قبلی زندانی شدن را داشتند. در مجموع ۶۴/۵٪ آن‌ها سن کمتر از ۳۵ سـال و مابقی بیش از ۳۵ سال سن داشتند.۴/۳ ±۵۳ نفر آن‌ها مجرد و۳/۶±۴۰ نفر متاهل بودند. از نظر محل سـکونت (۶۹٪) ۶۴±۳/۴ نفر آن‌ها سـاکن مناطق شـهری و مابقی روستایی بودند. در افراد با سـابقه قبلی جرم ۷۵/۴٪ موارد سـاکن شـهر بودند در حالی کـه در زندانیان جدید ۵۶/۲٪ آن‌ها شـهری بودنـد. از نظر تحصیلات نیز (۷۰٪)۵/۱±۶۵ تحصیلات کمتر از سـیکل داشتند. درصد افراد با تحصیلات کمتر در موارد با سـابقه ۷۷٪ موارد، نسـبت به ۵۶/۲٪ در زندانیان جدید بود. درصد موارد با مسکن استیجاری نیز در زندانیان با سابقه (۳۶/۱٪ موارد) موارد نسـبت به زندانیان جدید (۱۸/۸٪ موارد) بیشتر بود. از نظر سابقه جرم و زندانی شدن در دیگر اعضاء خانواده در زندانیان با سابقه در ۲۳٪ موارد در دیگر اعضاء خانواده رخ داده بود در حالی کـه در زندانیان جدید در ۱۲/۵٪ موارد رخ داده بود. در موارد با سابقه قبلی زندانی شدن در ۷۰/۵٪ آن‌ها در دوستان نزدیک آن‌ها نیز زندانی شدن اتفاق افتاده بود در حالی که در زندانیان جدید این میزان برابر ۳۴/۴٪ موارد بود. (۷۹/۶٪) ۳±۷۴ از زندانیان قبل از زندانی شدن مصرف مواد مخدر داشته‌اند که این رقم در موارد با سابقه برابر ۹۰/۲٪ آن‌هـا و در زندانیان جدید ۵۹/۴٪ آن‌ها بوده اسـت. تحصیلات والدین نیز در (۸۶٪) ۳±۸۰ زندانیان کمتر از سیکل بوده است که تحصیلات کم والدین نیز در زندانیان با سابقه نسبت به زندانیان جدید بیشتر بوده است (جدول ۱).

نتایـج آزمـون آماری کای‌دو برای سـنجش رابطه تکـرار جرم و زندانی شـدن با متغیرهای سـن، تاهل، منطقه سـکونت، تحصیلات، وضعیت مسکن، سابقه زندان در دوستان و اعضاء خانواده، مصرف مواد قبل از زندان و تحصیلات والدین نیز در جدول ۱ نشان داده شده است.

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

جدول ۱ – مقایسه متغیرهای دموگرافیک در زندانیان بدون سابقه قبلی و با سابقه قبلی جرم و زندانی شدن

متغیر	بدون سابقه قبلی زندان		دارای سابقه قبلی زندان		مجموع	P.value
	تعداد ۳۲	درصد ۳۴/۴	تعداد ۶۱	درصد ۶۵/۶	۹۳	
سن						
کمتر از ۳۵ سال	۲۳	۷۱/۹	۳۷	۶۰/۶	۶۰	۰/۲۸
بیشتر از ۳۵ سال	۹	۲۸/۱	۲۴	۳۹/۴	۳۳	
وضعیت تاهل						
مجرد	۲۱	۶۵/۶	۳۲	۵۲/۵	۵۳	۰/۲۲
متاهل	۱۱	۳۴/۴	۲۹	۴۷/۵	۴۰	
محل سکونت						
شهر	۱۸	۵۶/۲	۴۶	۷۵/۴	۶۴	۰/۰۵۸
روستا	۱۴	۴۳/۳	۱۵	۲۴/۶	۲۹	
تحصیلات						
کمتر از سیکل	۱۸	۵۶/۲	۴۷	۷۷	۶۵	۰/۰۴
بیشتر از سیکل	۱۴	۴۳/۸	۱۴	۲۳	۲۸	
وضعیت مسکن						
ملکی	۲۶	۸۱/۲	۳۹	۶۳/۹	۶۵	۰/۰۸
استیجاری	۶	۱۸/۸	۲۲	۳۶/۱	۲۸	
سابقه زندان در خانواده						
ندارد	۲۸	۸۷/۵	۴۷	۷۷	۷۵	۰/۲۲
دارد	۴	۱۲/۵	۱۴	۲۳	۱۸	
سابقه زندان در دوستان						
ندارد	۲۱	۶۵/۶	۱۸	۲۹/۵	۳۹	۰/۰۰۱
دارد	۱۱	۳۴/۴	۴۳	۷۰/۵	۵۴	
مصرف مواد قبل از زندان						
ندارد	۱۳	۴۰/۶	۶	۹/۸	۱۹	۰/۰۰۰
دارد	۱۹	۵۹/۴	۵۵	۹۰/۲	۷۴	
تحصیلات مادر						
کمتر از سیکل	۲۴	۷۵	۵۶	۹۲	۸۰	۰/۰۲۵
بیشتر از سیکل	۸	۲۵	۵	۸	۱۳	
تحصیلات پدر						
کمتر از سیکل	۲۵	۷۸	۵۵	۹۰/۲	۸۰	۰/۱
بیشتر از سیکل	۷	۲۲	۶	۹/۸	۱۳	

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

جدول ۲- توزیع متغیرهای شغل، نوع جرم و انگیزه از ارتکاب جرم در بین زندانیان شهر تویسرکان در سال ۱۳۹۱

شغل	تعداد (درصد)	نوع جرم	تعداد (درصد)	انگیزه جرم	تعداد (درصد)
کارمند	۴(۴/۳)	سرقت	۲۷(۲۹)	مالی	۳۵(۳۷/۶)
کارگر	۴۶(۴۹/۵)	مصرف مواد	۳۳(۳۵/۵)	انتقام	۴(۴/۳)
بیکار	۱۸(۱۹/۴)	قاچاق مواد	۱۰(۱۰/۷۵)	ماجراجویی	۱۱(۱۱/۸)
کشاورز	۸(۸/۶)	قتل	۵(۵/۴)	سهوی	۱۶(۱۷/۲)
آزاد	۱۳(۱۴)	مسائل مالی	۶(۶/۵)	مصرف مواد	۲۴(۲۵/۸)
راننده	۴(۴/۳)	سایر موارد	۱۲(۱۳)	نزاع جمعی	۳(۳/۲)
مجموع	۹۳ (۱۰۰)	مجموع	۹۳ (۱۰۰)	مجموع	۹۳ (۱۰۰)

جدول ۳ - تعیین تاثیر متغیرهای پیش‌بینی کننده بر تکرار ارتکاب جرم و زندانی شدن با استفاده از رگرسیون لجستیک

متغیر		نسبت شانس	مقدار احتمال	فاصله اطمینان
تعداد نفرات خانواده		۱/۳۱	۰/۱۴	(۰/۹-۱/۹)
وضعیت تاهل	متاهل	۱		رفرنس
	مجرد	۱/۴	۰/۶	(۰/۳-۶/۴)
محل سکونت	شهر	۱		رفرنس
	روستا	۰/۴۶	۰/۳	(۱-۲/۱)
نوع مسکن	ملکی	۱		رفرنس
	استیجاری	۷/۸	۰/۰۵	(۱-۶۰)
سابقه زندانی شدن در دوستان	ندارد	۱		رفرنس
	دارد	۵/۲	۰/۰۲	(۱/۳-۲۲)
مصرف مواد قبل از زندان	ندارد	۱		رفرنس
	دارد	۹/۵	۰/۰۱	(۱/۷-۵۳)
تحصیلات مجرم	کمتر از سیکل	۱		رفرنس
	بیشتر از سیکل	۰/۳۸	۰/۰۴	(۰/۱۵-۰/۹۵)
تحصیلات مادر	کمتر از سیکل	۱		رفرنس
	بیشتر از سیکل	۰/۲۷	۰/۰۳	(۰/۰۷-۰/۹)
تحصیلات پدر	کمتر از سیکل	۱		رفرنس
	بیشتر از سیکل	۰/۳۸	۰/۱	(۰/۱-۱/۲)
سن در اولین جرم	کمتر از ۱۸ سال	۱		رفرنس
	۱۸-۳۵	۰/۱۳	۰/۰۵	(۰/۰۰۱-۱/۱)
	بیشتر از ۳۵ سال	۰/۰۳	۰/۰۰۶	(۰/۰۰۳-۰/۳۸)
میزان درآمد ماهانه	بدون درآمد	۱		رفرنس
	کمتر از ۵۰۰۰۰۰ تومان	۰/۳۵	۰/۲	(۰/۰۷-۱/۷)
	بیشتر از ۵۰۰۰۰۰ تومان	۰/۱۵	۰/۰۴	(۰/۰۲-۱)

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود، رابطه بین تکرار زندانی شدن با متغیرهای تحصیلات، مصرف مواد قبل از زندان، سابقه زندانی شدن در دوستان و همچنین تحصیلات مادر از نظر آماری معنی‌دار است.

همان‌گونه که در جدول ۲ نشان داده شده است از نظر وضعیت اشتغال، کارگران با ۴۹/۵٪ موارد، از سایر رده‌های شغلی بیشتر بوده و کارمندان فقط شامل ۴/۳٪ زندانیان بودند. ۱۹/۴٪ آن‌ها نیز فاقد هیچ گونه منبع معیشتی بودند. ۳۵/۵٪ جرم‌ها مربوط به مصرف مواد و ۱۰/۷۵٪ آن‌ها نیز به علت قاچاق مواد مخدر بوده است. یعنی در مجموع حدود ۴۶٪ جرم‌ها در ارتباط با مواد مخدر بوده است. سرقت نیز با ۲۹٪ موارد جرم آمار بالایی را به خود اختصاص داده است. در مجموع در ۳۷/۶٪ موارد انگیزه مجرمان مشکلات و مسائل مالی بوده است. در ۱۷/۲٪ موارد نیز ارتکاب جرم به صورت سهوی و ناخواسته رخ داده بود.

نتایج مدل رگرسیون لجستیک برای تعیین عوامل مؤثر بر تکرار زندانی شدن در جدول ۳ آورده شده است. بر اساس این مدل به ازاء افزایش هر یک نفر به اعضاء خانواده ۰/۳۳ شانس تکرار جرم افزایش می‌یابد (نسبت شانس برابر با ۱/۳۱ با فاصله اطمینان ۹۵٪: ۱/۹- ۰/۹)، اما این رابطه از نظر آمار معنادار نبوده است. شانس تکرار زندانی شدن در افراد مجرد ۱/۴ برابر افراد متاهل و در ساکنین مناطق روستایی ۰/۵۶ افراد مناطق شهری است، این دو رابطه نیز معنادار نبودند. افرادی که مسکن آن‌ها استیجاری بوده و قاعدتاً عمده آن‌ها غیر بومی در محل می‌باشند، شانس تکرار زندانی شدن در آن‌ها ۷/۸ برابر افراد با مساکن ملکی بود (نسبت شانس برابر با ۷/۸ با فاصله اطمینان ۹۵٪: ۶۰- ۱)، این رابطه از نظر آماری معنادار بود (P.value = 0.05). شانس زندانی شدن مجدد در افرادی که دوستان آن‌ها نیز سابقه زندانی شدن داشته‌اند ۵/۲ برابر افرادی بوده است که در بین دوستان آن‌ها مورد با سابقه زندانی شدن نبوده است (نسبت شانس برابر با ۵/۲ با فاصله اطمینان ۹۵٪: ۲۲- ۱/۳)، این رابطه از نظر آماری معنادار بود (P.value=0.02). افرادی که قبل از زندان مصرف مواد داشته‌اند ۹/۵ برابر شانس بیشتری برای زندانی شدن مجدد داشته‌اند که این رابطه نیز با (P.value=0.01) از نظر آماری معنادار بود (نسبت شانس برابر با ۹/۵ با فاصله اطمینان ۹۵٪: ۵۳- ۱/۷)، بر اساس نتایج جدول ۳ با افزایش تحصیلات والدین شانس تکرار زندانی شدن مجدد کاهش یافته است. سن در حین ارتکاب اولین جرم نیز بر تکرار زندانی شدن تاثیرگذار است به طوری که در افرادی که در سنین بیش از ۳۵ سال مرتکب جرم شده‌اند شانس ارتکاب مجدد جرم ۰/۰۳ افرادی است که در سنین کمتر از ۱۸ سالگی دست به ارتکاب جرم زده‌اند. این رابطه نیز از نظر آماری معنادار بود (نسبت شانس برابر با ۰/۰۳ با فاصله اطمینان ۹۵٪: ۰/۳۸- ۰/۰۰۳)، با افزایش درآمد مجرمان نیز شانس ارتکاب مجدد جرم کاهش یافته است.

بحث و نتیجه‌گیری

جرم یک پدیده نامناسب اجتماعی است که آثار منفی اقتصادی و اجتماعی به دنبال دارد (۱۵). براساس نتایج این مطالعه، در بین زندانیان مورد مطالعه تعداد افراد دارای سابقه قبلی زندان از افراد بدون سابقه قبلی زندان بیشتر بود که با نتایج مطالعه هزار جریبی و صفری شالی (۲)، کفاشی و اسلامی (۶) همخوانی دارد اما با نتایج مطالعه مداح و خیرخواهان (۱۵) که تعداد افراد بدون سابقه قبلی زندان از افراد دارای سابقه قبلی بیشتر بود، هم‌خوانی ندارد. در تبیین این یافته می‌توان به این نکته اشاره نمود افرادی که برای بار اول، به هر دلیلی مرتکب جرم شده و وارد زندان می‌شوند با برچسبی که از طرف دیگر افراد مهم زندگی‌اشان به آن‌ها نسبت داده می‌شود، در کنار سایر عوامل مستعدکننده، زمینه ارتکاب جرم و ورود مجدد به زندان در آن‌ها فراهم می‌شود. از طرف دیگر یادگیری و آشنایی با جرائم جدید در زندان فرد را در اجرای جرائم قبلی با تجربه می‌کند و بر شدت و تکرار جرائم بعدی و زندانی شدن تاثیرگذار است.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بیشتر افراد زندانی در رده سنی کمتر از ۳۵ سال قرار داشته‌اند که با نتایج برخی از مطالعات انجام شده در داخل کشور (۱۵, ۶, ۲, ۱) و مطالعه انجام شده در بریتانیا (۱۶) هم‌سو می‌باشد. این یافته می‌تواند به این علت باشد که به طور کلی، جوانان دارای روحیه قانون‌گریزی و ماجراجویی بوده و خطر پذیرتر می‌باشند بنابراین انگیزه بیشتری برای مشارکت در جرم نسبت به دیگر گروه‌های سنی در آن‌ها وجود دارد.

نتایج مطالعه ما نشان داد که تعداد مجردان زندانی بیشتر از متاهلان بوده است که با نتایج مطالعه نورایی و صیدی (۱) هم‌خوانی دارد و از طرف دیگر بر اساس یافته‌های مطالعه کنونی، احتمال ارتکاب مجدد جرم در افراد مجرد و بازگشت آن‌ها به زندان نسبت به افراد متاهل بیشتر بوده است. این یافته‌ها را می‌توان این‌گونه توجیح نمود که مجرد بودن باعث کاهش وابستگی عاطفی و تعلق خاطر فرد نسبت به خانواده و جامعه شده و این امر موجب می‌شود خود را در ارتکاب جرم آزاد بداند. بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که افراد مجرد بیشتر از افراد متاهل تمایل به ارتکاب جرم دارند زیرا به واسطه تضعیف پیوندهایشان با خانواده و جامعه از احساس پاسخ‌گویی به انتظارات دیگران سر باز می‌زنند و مرتکب کج‌رفتاری می‌شوند.

بر اساس نتایج مطالعه کنونی قسمت اعظم زندانیان، ساکن مناطق شهری بودند و از طرف دیگر سکونت در مناطق روستایی احتمال تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد مورد مطالعه به زندان را به نصف افراد ساکن شهر کاهش داده بود اما این رابطه از نظر آماری معنادار نبود و این یافته با نتایج مطالعه نجفی علمی (۳) مشابه می‌باشد. این یافته با توجه به تراکم بالای جمعیت در مناطق شهری، فراهم بودن زمینه‌های ارتکاب جرم و پایین بودن ریسک جرم یا بالا بودن هزینه دستگیری مجرمان در این مناطق و همچنین بیشتر بودن کنترل اجتماعی در

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

مناطق روستایی، قابل توجیح می‌باشد.

بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه سطح تحصیلات اکثر زندانیان مورد مطالعه کمتر از سیکل بود که این رابطه از نظر آماری معنادار می‌باشد و همچنین نتایج حاکی از آن است که سطح تحصیلات بالاتر، به طور معناداری احتمال ارتکاب مجدد جرم و بازگشت به زندان را کاهش می‌دهد که این یافته‌ها با نتایج برخی مطالعات (۱۵, ۷, ۶, ۱) هم‌خوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان به این نکته اشاره نمود که آموزش و سطح سواد بالا از طرق مختلف بر انگیزه ارتکاب جرم مؤثر است. این عامل از یک سو رفتار اجتماعی افراد را قاعده‌مند نموده و از طریق رشد، بهره‌وری و سطح درآمد آنان را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر تمایل جامعه به استفاده از توان فکری و مدیریتی نیروهای متخصص و آموزش دیده، افراد تحصیل‌کرده را به مشارکت در فعالیت‌های قانونی تشویق می‌نماید و هزینه ارتکاب جرم را برای آنان بیشتر می‌کند که در نتیجه این عوامل، انتظار می‌رود انگیزه ارتکاب جرم در بین افراد با سواد و تحصیل‌کرده نسبت به افراد کم سواد یا بی‌سواد کمتر باشد، یعنی آموزش بیشتر نرخ زندانی شدن را در جامعه کاهش می‌دهد.

نتایج مطالعه ما نشان داد که شانس ارتکاب مجدد جرم در زندانیان دارای مسکن استیجاری نسبت به زندانیان دارای مسکن ملکی بسیار بالاتر (۷/۸ برابر)، و این رابطه از نظر آماری معنادار بوده که مشابه نتایج مطالعه کفاشی و اسلامی (۷,۱۷, ۶) می‌باشد. این یافته می‌تواند به این علت باشد که دارا بودن مسکن ملکی و یا به عبارتی سکونت دائم در یک محله موجب آشنایی هرچه بیشتر با دیگر افراد محله و درگیر شدن در مناسبات و ساختارهای خاص آن محله شده و بدین ترتیب، اجتناب از طرد شدن از جانب سایر افراد محله و به نحوی ترس از بی‌آبرویی در محل به عنوان عاملی بازدارنده در ارتکاب جرم عمل می‌کند.

براساس نتایج مطالعه حاضر، اکثر افرادی که مجدداً زندانی شده بودند، در دوستان آن‌ها نیز سابقه زندانی شدن وجود داشت و این رابطه از نظر آماری معنادار بود و همچنین نتایج مطالعه نشان داد که شانس ارتکاب مجدد جرم و بازگشت به زندان در افرادی که دوستان با سابقه زندانی شدن داشتند به مراتب بیشتر و حدود پنج برابر افرادی بود که بین دوستان آن‌ها سابقه زندانی شدن وجود نداشت و این رابطه نیز از نظر آماری معنادار بود. این یافته‌ها با نتایج برخی مطالعات (۱۴, ۳, ۲) هم‌خوانی دارد. در راستای تبیین این نتایج می‌توان این‌گونه اظهار داشت که احتمال ارتکاب جرم و یا ارتکاب مجدد آن در کسانی که با افراد دارای افکار و نظریه‌های منحرفانه در ارتباطند، بیشتر خواهد شد.

نتایج این مطالعه نشان داد که حدود چهار پنجم زندانیان مورد مطالعه سابقه مصرف مواد مخدر داشته‌اند که از نظر آماری رابطه معنادار بود و از طرف دیگر یافته‌های مطالعه حاکی از آن بود که شانس ارتکاب مجدد جرم و بازگشت به زندان در افرادی که قبل از زندانی شدن سابقه مصرف مواد مخدر داشته‌اند بسیار بیشتر از کسانی بود که قبل از زندانی شدن سابقه مصرف مواد مخدر نداشته‌اند که این یافته از نظر آماری معنادار بوده و با نتایج مطالعه عرب نژاد و همکاران (۱۴) و نجفی علمی (۳) مشابه می‌باشد. این نتایج می‌تواند به این علت باشد که مصرف مواد مخدر مستلزم برخوردهای مکرر و آشنایی با افراد مجرم و خلافکار و حتی بازگشت دوباره به کانون‌های جرم و خلاف پس از آزادی از زندان و در نتیجه مشارکت در اعمال مجرمانه و یا تکرار جرائم قبلی گردد و از طرف دیگر، این احتمال وجود دارد که افراد جهت تهیه و فراهم نمودن مواد مخدر مصرفی خود دست به خلاف و اعمال منافی قانون زده و در نهایت زندانی شوند.

براساس نتایج این مطالعه، تحصیلات والدین اکثر زندانیان مورد مطالعه، کمتر از سیکل بود و همچنین در افرادی که تحصیلات والدین آن‌ها بیشتر از سیکل بود، احتمال ارتکاب مجدد جرم و بازگشت به زندان کمتر بود. این روابط در مورد تحصیلات مادر از نظر آماری معنادار اما در مورد تحصیلات پدر از نظر آماری معنادار نبود. این نتایج با یافته‌های مطالعه مهدوی و پاکیده (۷) مشابه می‌باشد. در توجیح این یافته می‌توان به این موضوع اشاره نمود که افراد، مهارت‌های زندگی، رشد اجتماعی و جامعه‌پذیری را از ابتدای کودکی، در کانون خانواده و تحت حمایت و آموزش‌های والدین و به ویژه مادران خود فرا می‌گیرند. بنابراین سطح بالای تحصیلات مادر موجب آموزش هرچه بهتر مهارت‌ها و فرایندهای مذکور شده و به نوبه خود باعث می‌شود که افراد در دیگر مراحل زندگی به نحو مطلوب تعاملات اجتماعی مناسب با دیگر اعضای جامعه و به دور از انحراف و کج‌روی داشته باشند.

بر اساس نتایج مطالعه حاضر با بالاتر بودن میزان درآمد ماهانه، شانس ارتکاب مجدد جرم و بازگشت به زندان به‌طور معناداری کاهش می‌یابد که با یافته‌های مطالعه مهدوی و پاکیده (۷) و مطالعات انجام شده در انگلستان (۱۸)، سوئد (۱۹) و ایالات متحده آمریکا (۲۰) همسو می‌باشد. با توجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان بیان داشت که فقرا و افراد کم درآمد عمدتاً قادر به تامین نیازهای ضروری زندگی خود مانند غذا، مسکن و پوشاک نیستند و در این شرایط ممکن است با نقض قوانین و مقررات مرسوم جامعه مبادرت به انجام انواع ناهنجاری‌های اجتماعی مانند سرقت، قتل و کلاهبرداری کنند تا از طریق آن کمبودهای خود را جبران نموده و نیازهای خود یا اعضای خانواده را تامین نمایند. به بیان دیگر به نظر می‌رسد زمینه انحرافات اجتماعی مانند ارتکاب به انواع جرائم در مورد فقرا و گرسنگان نسبت به افراد سیر و دارا فراهم‌تر است.

نحوه برخورد فردی و اجتماعی با زندانیان پس از بازگشت به اجتماع، نقش اساسی در پیشگیری از جرم و ورود مجدد به زندان دارد و این وظیفه تک‌تک اعضای جامعه است تا با پذیرش فرد و توجه به این نکته که هیچ انسانی مصون از اشتباه و خطا نیست، سهمی در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی ایفا نماید. بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان برای پیشگیری و کاهش تکرار جرم و بازگشت

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]

مجدد افراد آزاد شـــده به زندان، با طـــرح و اجرای اصولی طبقه‌بندی و جداســـازی زندانیان در زندان، بهبود شرایط زندان و ارائه خدمات موثر به آن‌ها، پذیرش زندانیانی که آزاد می‌شوند از طرف خانواده‌ها، دوستان و نهادهای اجتماعی و جلوگیری از طرد آن‌ها اقدامات مؤثری انجام داد.

تشکر و قدردانی

نویســـندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند از همکاری پرســـنل محترم زندان شهرســـتان که در جمع‌آوری داده‌ها ما را یاری رســـاندند تشکر و قدردانی به عمل آورند.

Refrences

1- Norai E, Mahbob S. Sociological study of crime among youth and social factors that affect Ilam (Case Study: Jail Ilam). Social Security Studies, 2010, pp:105-121. [in Persian].

2- Hezar Jaribi J, Safari R. Factors influencing crime (Case Study prisoners Central Province). Journal of Social Sciences, 46, 2010. 41-73. [Persian].

3-Najafielmi M. Assessment of recurrence of theft among thieves record in Tehran Province. Computer Research Center of Islamic Sciences. 2004; 6(1): 37-60.

4- Sedigh servestani R. Social Pathology. Tehran. Printing. An Publications. 2004. [Persian].

5- Koldi A. Deviance, crime and prevention. Journal of Social Welfare, 2(3). 51-71.

6- Kafashi M, Eslami A. Factors influencing the occurrence of crime and return to prison in North Khorasan Province. Journal of Social Research, 2 (4), Fall 2009. 57- 69. [Persian].

7- Mahdavi R, Pakideh F. Assessment of familial and social factors on return to prison. Eslah&Tarbiat. 2008;82:13-8.

8- Hatami Khaje N. Socialization of prisoners. Proceedings of the First International Conference on the reduction of the prison sentence, Tehran. Rahe tarbiat Publications.2004. [Persian].

9- Ashori M. Alternatives to prison or intermediate punishment. Tehran. Publishing trends. Printing. 2003. [Persian].

10- Bernburg JG, Krohn MD. Labeling, life chances anf adult crime: the direct and indirect effect of official intervention in adolecences on crime in early in adulthood. Criminology. 2003; 41(4): 1287-318.

11- eeman RB. Why do so many young American men commit crime and what might we do a bout it? J Econ Perspect. 1996; 10(1): 25-42.

12- Western B. The impact of incareceration on wage mobility and inequality. Am Sociol Rev. 2002;67:526-46.

13- Western B, Kling JR, Weiman DF. The labor market consequence of incarceration. Crime delinq. 2001; 47(3): 410-27.

14- Arab Nejad F, Yazdan Panah L. Factors associated with its history of violence among young people 18 to 35 years in prison in Kerman. Journal of Social Welfare, 2011; 11(43): 71-95. [Persian].

15- Madah M, Kheirkhahan E. Analyze the effect of economic incentives on offense. Social Studies Journal. 2010: 107-29.

16- Rickman, N. Witt, R. (2007). The Determinants of Employee Crime in the U. K. Economica, 74, 161-175.

17- Abdi A. Sentence punishment and commit crime again: Sociological Association; 2002.

18- Buonanno P. The Socioeconomic Determinants of Crime: A Review of the Literature, Universita, degli Studi di Milango-Bicocca. 2004.

19- Brush J. Does Income Inequality lead to more Crime? A Comparison of Cross-Sectional and Time-Series Analyses of United States Counties. Economics letters. 96 264-8.

20- Choe J. Income Inequality and Crime in the United States. Economics Letters. 2008; 101: 33-8.

[Downloaded from sjfm.ir on 2026-11-02]